

DOI: <https://doi.org/10.31339/978-617-7495-93-1/352.2025/117-128>

2.4. Партнерська взаємодія в закладі дошкільної освіти: нові підходи до роботи з дітьми раннього віку

Оксана ПОПОВИЧ¹⁰

Людмила ЮЩИК¹¹

***Анотація.** Партнерську взаємодію визначено як ключовий елемент ефективного функціонування закладів дошкільної освіти, особливо у роботі з дітьми раннього віку. Проаналізовано сучасні підходи, зокрема дитиноцентрований, рефлексивно-діалогічний, проєктно-орієнтований, адаптаційно-партнерський та цифрово-мобілізаційний, що трансформують співпрацю між педагогами, батьками та громадою. Визначено практичні моделі реалізації партнерства («Діалогова тріада», «Педагог-фасилітатор», «Сімейно-освітня майстерня» тощо) та умови його ефективності (позитивний мікроклімат, готовність педагогів, рівноправна участь батьків, гнучкі форми співпраці). Виокремлено бар'єри на шляху впровадження партнерства, такі як пасивність батьків, нерозуміння сутності взаємодії педагогами, авторитарний стиль та обмеженість інституційної підтримки. Запропоновано рекомендації для вдосконалення практики партнерства у ЗДО.*

***Ключові слова:** партнерська взаємодія, дошкільна освіта, діти раннього віку, дитиноцентризм, співпраця ЗДО та родини.*

Вступ. У сучасних умовах трансформації освітнього середовища пріоритетного значення набуває партнерська взаємодія як ключовий компонент ефективного функціонування закладу дошкільної освіти (ЗДО). Особливої актуальності ця взаємодія набуває у роботі з дітьми раннього віку, оскільки саме в цей період закладаються основи соціалізації, комунікативних навичок та емоційного інтелекту дитини. Рання освіта є критично важливою для формування життєво важливих компетентностей, і від ефективності партнерства між педагогами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу залежить якість розвитку дитини (Ющик, Попович, 2023).

¹⁰ **Оксана ПОПОВИЧ** – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна.

¹¹ **Людмила ЮЩИК** – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, асистент кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна.

Підходи до організації партнерської взаємодії в системі дошкільної освіти змінюються під впливом суспільних викликів, зокрема цифровізації, гуманізації освіти, впровадження інклюзивного підходу та орієнтації на дитиноцентризм. Актуальними стають методики, які передбачають спільну діяльність, співтворчість та взаємну відповідальність за результати розвитку дитини. Такий вектор розвитку освіти вимагає не лише зміни управлінських і педагогічних стратегій, але й глибокого переосмислення ролей усіх суб'єктів освітнього процесу.

Метою дослідження є комплексне розкриття сутності партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти як інноваційного підходу до роботи з дітьми раннього віку, аналіз сучасних форм і моделей партнерства, а також визначення умов, за яких ця взаємодія є ефективною та сприяє повноцінному розвитку дитини.

Актуальність дослідження. Виклики, що постали перед системою дошкільної освіти у XXI столітті, вимагають нових підходів до організації освітнього середовища, орієнтованого на розвиток потенціалу кожної дитини. Особливо гостро це стосується дітей раннього віку, які потребують чутливого ставлення, індивідуального підходу та емоційної безпеки. У цьому контексті партнерська взаємодія виступає як соціально-педагогічний механізм, що дозволяє створити сприятливі умови для розвитку дитини через узгоджені дії всіх учасників освітнього процесу.

Проблема партнерства в дошкільній освіті набула особливої актуальності з огляду на: розширення прав батьків на участь в освітньому процесі та управлінні ЗДО відповідно до законодавства України (Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»); інтернаціоналізацію освіти та впровадження кращих європейських практик, зокрема у контексті побудови партнерських моделей взаємодії у форматі «дитина–педагог–батьки–соціум»; психолого-педагогічну потребу в дитиноцентричному підході, який передбачає врахування інтересів, потреб, темпу розвитку кожної дитини; необхідність адаптації до змін,

спричинених пандемією, війною, кризовими подіями, які посилили запит на емоційно-безпечне освітнє середовище.

Таким чином, нові підходи до партнерської взаємодії в ЗДО є відповіддю на запити часу та виступають основою для сталого розвитку системи дошкільної освіти.

Сутність партнерської взаємодії в контексті дошкільної освіти.

Партнерство у закладі дошкільної освіти – це не лише форма взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, а й філософія педагогічної діяльності, заснована на рівноправному діалозі, взаємоповазі, довірі та спільній відповідальності. У теоретичному контексті партнерство визначається як співпраця на основі добровільного включення сторін у процес взаємодії задля досягнення спільної мети – розвитку та виховання дитини (Зімакова, 2025).

У дошкільній освіті партнерська взаємодія охоплює:

- внутрішньоорганізаційний рівень (педагог–педагог, педагог–керівник, вихователь–асистент);
- освітньо-виховний рівень (педагог–дитина, педагог–родина);
- соціально-партнерський рівень (заклад дошкільної освіти – місцева громада, заклад дошкільної освіти – установи охорони здоров'я, культури, соціального захисту тощо).

Особливої уваги заслуговує взаємодія з родинами, яка у контексті раннього віку має свої специфічні риси. У перші роки життя дитини родина відіграє ключову роль у її розвитку, і саме батьки найкраще знають індивідуальні особливості, ритми, вподобання та потреби дитини. Успішна реалізація партнерської моделі передбачає активну участь батьків у житті закладу, спільне планування освітнього процесу, залучення до виховних заходів, зворотний зв'язок із педагогами, а також взаємне навчання (Стаднік, Панченко, 2023).

Нові підходи до партнерської взаємодії у закладі дошкільної освіти з дітьми раннього віку. У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти актуалізується потреба у впровадженні нових підходів до партнерської взаємодії, які відповідають тенденціям гуманізації, індивідуалізації та дитиноцентризму.

Сучасні освітні парадигми наполягають на необхідності розширення функцій партнерства, переосмислення ролей дорослого та дитини, зменшення авторитаризму, посилення рефлексивності, співучасті й довіри.

До нових підходів, що виявили свою ефективність у роботі з дітьми раннього віку, можна віднести такі:

Дитиноцентрований підхід, у межах якого партнерство передбачає не лише взаємодію між дорослими, але й залучення самої дитини як активного суб'єкта освітнього процесу. У цьому випадку дорослі розглядають інтереси, потреби та емоційний стан дитини як ключові орієнтири в побудові взаємин.

Рефлексивно-діалогічний підхід, що передбачає рівноправне включення всіх учасників процесу – батьків, педагогів, керівництва – у рефлексивний аналіз освітнього процесу та ухвалення спільних рішень. Він базується на культурі відкритого діалогу, що замінює традиційну односторонню комунікацію.

Проектно-орієнтований підхід, за якого організація взаємодії здійснюється через спільне планування, реалізацію та оцінювання проєктів за участю дітей, батьків та педагогів. Це сприяє формуванню відповідальності, ініціативності, розвитку креативності у дітей та дорослих.

Адаптаційно-партнерський підхід, що базується на технології «Soft Start» і передбачає поступове включення дитини до освітнього середовища за активної підтримки батьків. Така модель орієнтована на створення емоційно безпечного простору, де педагог і родина спільно забезпечують комфортне входження дитини в нову соціальну реальність.

Цифрово-мобілізаційний підхід до партнерства, який реалізується через інтеграцію цифрових засобів взаємодії (освітні платформи, онлайн-події, інформаційні ресурси для батьків). Такий формат забезпечує безперервність комунікації та освітнього впливу навіть у кризових умовах, сприяючи збереженню залученості родин до життя ЗДО.

Наставницько-інтеграційний підхід, що ґрунтується на включенні досвідчених батьків як партнерів-наставників у процес адаптації нових сімей.

Така модель сприяє формуванню підтримувального батьківського середовища, зміцненню соціального капіталу та горизонтальної комунікації всередині спільноти закладу дошкільної освіти (Волинець, Стаднік, Панченко, 2023).

Таким чином, партнерство в контексті раннього дитинства набуває нових змістових характеристик: від формального співробітництва до справжньої спільноти, від інформаційного обміну до спільного прийняття рішень, від контролю до довіри.

Практичні моделі реалізації партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти. Для ефективної реалізації партнерства у закладах дошкільної освіти важливо обрати практичні моделі, які відповідають контексту конкретного закладу, потребам родин і віковим особливостям дітей раннього віку. У дослідницькій та педагогічній практиці виокремлюють кілька моделей партнерської взаємодії:

Модель «Діалогова тріада» (дитина – батьки – педагог), що ґрунтується на тристоронньому діалозі. Кожен учасник виступає як рівноправна сторона, думки та інтереси якої враховуються. Такий формат передбачає систематичні зустрічі, анкетування, інтерв'ювання та інші способи зворотного зв'язку.

Модель «Педагог – фасилітатор», за якої вихователь виконує роль модератора освітнього процесу, створює простір для ініціативи дитини і батьків, координує взаємодію, а не домінує в ній (Швардак, 2015).

Модель «Сімейно-освітня майстерня», що передбачає спільну діяльність батьків і дітей у межах творчих занять, ігрових сесій, мінітренінгів. Такий формат сприяє емоційному зближенню, формуванню довіри та взаєморозуміння.

Модель «Відкрита група», коли освітній простір є гнучким і дозволяє батькам бути присутніми на заняттях, брати участь у спільних подіях, спостерігати й обговорювати прогрес дитини з педагогами.

Модель «Педагогічного консультування», яка ґрунтується на регулярному консультуванні батьків з питань розвитку дитини, створенні індивідуальних маршрутів підтримки, рекомендаціях щодо виховання вдома. Така модель особливо ефективна в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Умови ефективної партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти.

Успішна реалізація партнерських моделей у закладах дошкільної освіти, зокрема у роботі з дітьми раннього віку, потребує цілісного підходу, що враховує педагогічні, психологічні та організаційні чинники. Ефективна партнерська взаємодія неможлива без відповідного освітнього середовища, заснованого на принципах довіри, відкритості, взаємоповаги й активної участі всіх суб'єктів освітнього процесу. Аналіз наукових джерел та практичного досвіду дозволяє виокремити низку ключових умов, що визначають якість партнерства в контексті дошкільної освіти (Суятинова, 2024).

Першою і фундаментальною умовою є позитивний мікроклімат у закладі, який передбачає створення атмосфери емоційного комфорту, підтримки та взаєморозуміння між усіма учасниками освітнього процесу. Такий мікроклімат базується на принципах відкритості, довіри та взаємоповаги, що є необхідними передумовами для розвитку партнерських стосунків. Наявність безпечного психологічного простору дозволяє батькам і педагогам вільно висловлювати свої думки, конструктивно взаємодіяти та спільно шукати оптимальні рішення в інтересах дитини (Попович, Ющик, 2024).

Наступною важливою умовою є готовність педагогів до партнерської взаємодії, що охоплює як рівень їхньої професійної підготовки, так і особистісні характеристики. Йдеться, передусім, про сформовану здатність до емпатійного слухання, відкритого діалогу, вміння взаємодіяти з батьками на рівних засадах, демонструючи повагу до їхнього досвіду й думки. У цьому контексті актуальним є постійне підвищення кваліфікації педагогів, з акцентом не лише на вдосконалення методик роботи з дітьми, а й на розвиток комунікативних, фасилітативних, медіативних навичок, що забезпечують якісну взаємодію з родинами.

Значну роль у забезпеченні ефективної взаємодії відіграє рівноправна участь батьків у житті закладу дошкільної освіти. Ідеться не про формальне чи епізодичне залучення, а про системну співтворчість, спільне планування та

реалізацію освітніх програм, обговорення стратегій розвитку закладу, участь у прийнятті управлінських рішень і самооцінюванні якості наданих освітніх послуг. Така участь сприяє підвищенню довіри між родинами та педагогічним колективом, розвитку відповідального батьківства та забезпеченню цілісності освітнього впливу.

Важливою передумовою ефективного партнерства є також наявність гнучких організаційних форм співпраці, які дозволяють враховувати індивідуальні потреби та можливості сімей. Йдеться про впровадження різноманітних форматів взаємодії – від особистих зустрічей, опитувань, консультацій до групових тренінгів, майстер-класів, спільних святкових заходів і залучення цифрових каналів комунікації. Гнучкість в організації партнерства забезпечує його сталість і доступність, навіть за умов соціальних викликів або обмежених ресурсів (Зімакова, 2025).

Суттєвим чинником, що визначає якість партнерської взаємодії, є індивідуалізація підходів до кожної родини. Педагоги повинні володіти здатністю до гнучкого реагування на освітні запити, соціальні, культурні та емоційні особливості конкретної родини. Такий підхід передбачає врахування стилю виховання в родині, етнокультурного контексту, рівня готовності до співпраці, а також потреб у підтримці. Для цього педагогам доцільно використовувати діагностичні інструменти, анкетування, інтерв'ювання або спостереження, що дають змогу краще зрозуміти родинне середовище дитини.

Не менш значущою є підтримка з боку керівництва закладу дошкільної освіти, яка проявляється у стратегічному спрямуванні політики розвитку партнерства, наданні педагогам необхідних ресурсів, організаційному сприянні зустрічам із родинами, виділенні часу для індивідуальної роботи, забезпеченні матеріально-технічної бази тощо. Адміністративна команда має бути не лише органом управління, а й активним учасником формування партнерського освітнього простору.

Окремої уваги заслуговує залучення зовнішніх партнерів, зокрема фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, психологів, логопедів, соціальних працівників,

представників громадських і культурних організацій. Таке міжсекторальне співробітництво дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку дитини, особливо в умовах освітніх або соціальних труднощів, і сприяє формуванню мережі підтримки як для родини, так і для педагогів.

Таким чином, ефективна партнерська взаємодія в закладі дошкільної освіти можлива лише за умови цілісного, системного підходу, що враховує особливості освітнього середовища, готовність усіх його учасників до співпраці, організаційні можливості закладу та відкритість до міжінституційної взаємодії (Цвіркун, Волинець, 2022). Створення таких умов є запорукою повноцінного розвитку дитини в ранньому віці, забезпечення її емоційного комфорту та успішної соціалізації.

Бар'єри та проблеми у реалізації партнерської взаємодії в закладах дошкільної освіти. Попри теоретичну привабливість концепції партнерської взаємодії як основи успішного освітнього процесу, на практиці її реалізація нерідко наштовхується на низку об'єктивних і суб'єктивних труднощів. Ці бар'єри пов'язані як з недостатньою готовністю учасників взаємодії, так і з інституційними, організаційними та соціокультурними факторами, які ускладнюють формування справжнього партнерства між педагогами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу. Детальний аналіз цих проблем дозволяє окреслити стратегічні напрями їх подолання.

Одним із найпоширеніших бар'єрів є пасивна позиція батьків, що може бути зумовлена різними причинами: браком часу через зайнятість на роботі, психологічною втомою, відсутністю мотивації до участі в житті закладу, негативним досвідом попередньої взаємодії з педагогами, недовірою до системи освіти загалом. У деяких випадках має місце нерозуміння батьками значущості їхньої участі в освітньому процесі, що призводить до сприймання ЗДО як місця, де вся відповідальність за розвиток дитини перекладається виключно на педагогів.

Іншою серйозною проблемою виступає нерозуміння педагогами сутності партнерської взаємодії. Часто педагогічні працівники ототожнюють співпрацю з батьками виключно з інформуванням про поведінку чи успішність дитини, що не відповідає ідеї рівноправного, відкритого, двостороннього діалогу. Формалізм у побудові взаємин з родинами, шаблонність комунікаційних дій, відсутність індивідуального підходу знижують довіру до педагогічного колективу й сприяють відчуженню батьків від освітнього процесу.

Однією з глибоко вкорінених проблем є авторитарний стиль взаємодії у зв'язці «педагог – батьки», коли педагог позиціонує себе як єдине джерело знань і управлінських рішень, а роль батьків зводиться до пасивного спостереження чи виконання вказівок. Така модель комунікації перешкоджає виникненню довіри й співвідповідальності, не залишає простору для взаємної ініціативи, що є основою партнерства. Авторитаризм може бути пов'язаний як із традиціями педагогічної культури, так і з особистими переконаннями окремих працівників (Ющик, Попович, 2023).

Не менш важливим бар'єром виступає недостатня підготовленість батьків до активної взаємодії з освітнім середовищем. Часто батьки не мають навичок конструктивного спілкування, не розуміють, як саме можуть бути включені до процесу, уникають діалогу через страх бути неправильно зрозумілими або засудженими. Відсутність елементарної просвіти щодо ролі партнерства, специфіки дошкільної освіти, основ психолого-педагогічної підтримки дитини призводить до того, що багато родин залишаються осторонь від освітнього процесу навіть за наявності бажання долучитися.

Важливим системним бар'єром є обмеженість інституційної підтримки розвитку партнерства, зокрема недостатнє ресурсне забезпечення закладів дошкільної освіти. Часто педагогам не вистачає часу, організаційного простору, адміністративної підтримки чи мотиваційних стимулів для налагодження якісної співпраці з родинами. Проведення спільних заходів, консультування, індивідуальні зустрічі, анкетування – усе це потребує додаткових зусиль, які в

умовах перевантаження педагогів можуть залишатися нереалізованими або виконуватися формально.

Окрему групу бар'єрів становлять зовнішні соціально-політичні та економічні чинники, які мають безпосередній вплив на стабільність партнерських практик. Йдеться, зокрема, про наслідки війни в Україні, внутрішню й зовнішню міграцію, тимчасову зміну місця проживання родин, роз'єднання сімей, зниження економічної стабільності, відчуття тривожності й психологічної нестабільності як у батьків, так і у педагогів. У таких умовах підтримання постійного зв'язку між сім'єю та закладом дошкільної освіти стає складнішим, а формат взаємодії потребує адаптації до нових реалій.

Таким чином, реалізація партнерської взаємодії в закладах дошкільної освіти стикається з комплексом проблем, які мають як особистісну, так і інституційну природу. Їх подолання потребує системного, багаторівневого підходу, який включає реформування управлінських моделей у закладі дошкільної освіти, розвиток комунікативної та фасилітативної культури педагогів, цілеспрямовану просвіту батьків щодо принципів і форм партнерства, а також налагодження співпраці з громадськими інституціями та професійною спільнотою. Лише за умов усвідомленої, рівноправної й ресурсно забезпеченої взаємодії партнерство в освіті може набути реального змісту й стати ефективним чинником гармонійного розвитку дитини раннього віку.

Висновки. У сучасних умовах оновлення парадигми дошкільної освіти партнерська взаємодія в закладі дошкільної освіти постає не лише як інструмент організації освітнього процесу, а як ціннісна основа співпраці всіх учасників, що орієнтована на розвиток потенціалу дитини. Особливо значущою є реалізація партнерських підходів у роботі з дітьми раннього віку, коли формуються первинні соціальні навички, емоційна чутливість, базова довіра до світу, а родина є ключовим середовищем розвитку.

Нові підходи до партнерства у закладі дошкільної освіти – дитиноцентризм, фасилітація, проєктна взаємодія, цифрові та гібридні моделі, м'який старт –

свідчать про трансформацію педагогічного мислення й практик у бік діалогу, довіри, спільного зростання. Застосування цих підходів сприяє глибшій адаптації дітей до умов закладу, кращому емоційному самопочуттю, ефективному засвоєнню нових соціальних ролей та активнішій участі батьків у вихованні.

Для досягнення успіху в побудові ефективного партнерства важливо забезпечити відповідні умови: професійну підготовку педагогів, підтримку з боку адміністрації, гнучкість організаційних форм, відкритість до різноманіття сімейних культур, дієву комунікацію, створення інституційно-ресурсного середовища.

Разом з тим, на шляху до ефективної взаємодії залишаються проблемні зони: інертність деяких учасників процесу, домінування традиційних ієрархічних моделей спілкування, нестача системної підтримки педагогів у взаємодії з родинами. Подолання цих викликів потребує не лише методичних рішень, а й зрушень у культурі партнерства, яка повинна стати частиною професійної ідентичності вихователя.

У контексті подальших наукових розвідок важливо звернути увагу на: розвиток індикаторів якості партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти; розробку моделей підготовки педагогів до фасилітаційної ролі у взаємодії з батьками; вивчення культурно-специфічних особливостей партнерства в різних соціальних контекстах; створення цифрових платформ для батьків як інструменту прозорості взаємодії; аналіз впливу партнерської моделі на психоемоційний розвиток дітей раннього віку.

Список використаних джерел

- Волинець, Ю. О., Стаднік, Н. В., & Панченко, Т. Л. (2023). Організація партнерської взаємодії учасників освітнього процесу у групах раннього віку закладу дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*, 15 (33), 120-132.
- Зімакова, Л. В. (2025). Партнерська взаємодія з дитиною як основа сталого майбутнього. *Імідж сучасного педагога*, 2 (221), 5-11.
- Попович, О. М., & Ющик, Л. В. (2024). Мотиваційна складова підготовки майбутніх вихователів до партнерської взаємодії з батьками дітей раннього віку. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*, 3, 66-77.

- Стаднік, Н. В., & Панченко, Т. Л. (2023). Проблема організації партнерської взаємодії з батьками дітей раннього віку. *Суспільство, наука, освіта: актуальні дослідження, теорія та практика*, 163-165.
- Суятинова, К. (2024). Партнерська взаємодія сім'я та закладу дошкільної освіти у процесі формування цифрової компетентності дошкільники. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*, 2, 41-45.
- Цвіркун, К. В., & Волинець, Ю. О. (2022). Сучасні підходи організації партнерської взаємодії учасників освітнього процесу у групах раннього віку в закладах дошкільної освіти. *Editorial Board*, 251-253.
- Швардак, М. В. (2015). Фасилітація у процесі формування творчої особистості майбутнього педагога. *Професійна підготовка майбутнього педагога в умовах сучасної освітньої парадигми: монографія* (с. 175–183). Київ: Кондор.
- Ющик, Л. В., & Попович, О. М. (2023). Партнерська взаємодія вихователя ЗДО з батьками дітей раннього віку: теоретичний аспект. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 жовтня 2023 р., Мукачево: Вид-во МДУ, 549-552.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>